

Előszó

Bő két évvel ezelőtt azzal a szándékkal bocsátottuk közre a „Helynévtörténeti tanulmányok” első kötetét, hogy ezzel olyan sorozatot indítsunk el, amely a címben jelzett tudományterület publikációi számára biztosít teret.

Ezt a kezdeményezést azzal is szerettük volna megerősíteni, hogy konzultációs fórumot szervezünk e diszciplína kutatói számára. Ezt a törekvésünket nagy örömünkre az OTKA egy nagyobb pályázat részeként támogatásra méltónak találta. Így lehetőségünk nyílt arra, hogy megszervezzük az első helynévtörténeti szemináriumot, amelyre 2006. május 30–31-én került sor Síkfőkúton, a Debreceni Egyetem alkotóházában. E rendezvénnyel reményeink szerint egy olyan rendszeresen, lehetőleg évente megtartandó szemináriumi sorozatot indítottunk útjára, amely újfajta fórumot hoz létre a történeti helynévkutatással foglalkozó szakemberek számára. A rendezvény szemináriumi formaként való megjelölésével is azt óhajtottuk hangsúlyozni, hogy nem „szabályos” konferenciákat kívánunk tartani, hanem ennél kötetlenebb tudományos vitára szeretnénk lehetőséget biztosítani. Ennek egyrészt fontos szerepe lehet abban, hogy a történeti helynévkutatással kapcsolatban álló különböző tudományterületek kutatói véleményt cserélhessenek az őket foglalkoztató problémákról, másrészt pedig a tudományos utánpótlás biztosítását is jól szolgálhatja a rendezvény: különösen fontosnak tartjuk, hogy a szemináriumon olyan fiatal szakemberek, doktorandusz hallgatók is részt vegyenek, akiknek a szakmai fejlődését a nyilvános megmérettetés komolyan segítheti. A szemináriumokon részt vevők ennek megfelelően nemcsak kiérlelt tudományos előadásokat tarthatnak, hanem olyan témákat, ötleteket is bemutathatnak, amelyeknek a kidolgozását még nem fejezték be, így elképzelésüket egyfajta szakmai kontrollnak vethetik alá. Az ezeken a szemináriumokon elhangzott előadások publikációként kidolgozott változatainak a „Helynévtörténeti tanulmányok” sorozata rendszeresen megjelenést biztosít.

A sorozat első kötetében nyolc tanulmányt adtunk közre, midegyiket debreceni szerző tollából. Örömünkre szolgál, hogy az előszóban megfogalmazott törekvésünk az e területen működő kollégák szélesebb körének bevonására már a második kötetben is megvalósulhat, mivel más kutatóhelyekről is érkeztek hozzánk kéziratok. Azt is meg kell említenünk, hogy az itt közzétett 13 írás közül 7 elhangzott a fent említett szemináriumon is. A kötet tanulmányait tematikus és módszerbeli sokszínűség jellemzi. Fontos névtípusoknak, a törzsi, illetőleg a

patrocíniumi településneveknek az elméleti kérdéseit tárgyalja Ráczi Anita és Tóth Valéria dolgozata, Bölcskei Andrea pedig a településnevek változásának egy jellegzetes formáját elemzi. A Tihanyi alapítólevél vitatott szórványaihoz kapcsolódik Zelliger Erzsébet és Hoffmann István írása. Két munka foglalkozik a nyelvi-etnikai rekonstrukció kérdésével: Póczos Rita Borsod, Kocán Béla Ugocsa vármegye helyneveit vallatja ebből a szempontból. A történeti földrajz és a névkutatás szétválaszthatatlan kapcsolatát bizonyítja Zágórhidi Czigány Balázs történész és Kiss Gábor régész közös publikációja. Reszei Katalin hegynyelvek elemzésére vállalkozott, Bíró Ferenc közleménye pedig a levéltári anyag névtörténeti hasznosítására mutat példát. A modern fonológiai elméletek hangtörténeti felhasználását illusztrálja Kenyhercz Róbert tanulmánya. Bárány M. János módszertani tekintetben fontos írása azt mutatja be, hogy az informatika eszközeit milyen újszerű módon lehet alkalmazni a helynevek nyelvészeti elemzésében. Mikesy Gábor a mai térképezési gyakorlat helynévtörténeti forrásait és ezek felhasználásának nehézségeit ismerteti meg az olvasóval.

Reméljük, hogy a történeti helynévkutatás terén munkálkodó kollégáink a továbbiakban is megtisztelik részvételükkel a helynévtörténeti szeminárium rendezvényeit, s ezzel együtt, de ettől függetlenül is a témakörbe illő publikációikat eljuttatják kiadványunkhoz.

E helyütt meg kell emlékeznünk még arról is, hogy Fehértói Katalin, a történeti személynévkutatás kiváló kutatója férjének, Kiss Lajos akadémikusnak az emlékére 2005-ben díjat alapított azzal a céllal, hogy ilyen módon is előremozdítsa a történeti névkutatás ügyét. A Kiss Lajos-díjat az ezen a tudományterületen kiemelkedő eredményeket felmutató 40 évnél fiatalabb kutatók kaphatják meg. Őszintén sajnáljuk, hogy az adománytevő nem érthette meg a díj első alkalommal való odaítélését sem. A sorozatnak ezzel a kötetével Fehértói Katalinnak nemcsak e nemes gesztusa előtt tisztelgünk, hanem egyúttal fejet hajtunk jelentős névtörténeti munkássága előtt is.

Debrecen, 2006. december 15.

A szerkesztők